

УДК 343.97:343.9

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v105.2025.4>*А. В. Боровик*

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФАКТОРІВ ВЧИНЕННЯ САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ

Постановка проблеми. Відповідно до положень ст. 407 Кримінального кодексу України самовільне залишення військової частини або місця служби (далі – СЗЧ) це «самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби, а також нез’явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез’явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу» [1]. Самовільне залишення військової частини або місця служби є серйозним військовим правопорушенням, що впливає на боєздатність та дисципліну збройних сил. Дослідження факторів вчинення СЗЧ є необхідним для зміцнення військової дисципліни, підвищення боєздатності армії та усунення причин самовільного залишення частини або місця служби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження здійснювалося на основі дослідження наукових публікацій в сфері кримінологічної характеристики факторів вчинення кримінальних правопорушень, в т.ч. військових правопорушень та СЗЧ (Т.О. Борець [2], П.Г. Висоцький [3], Н.А. Дмитренко [4], О.Ж. Женьжеруха [5], К.Ю. Сікач [6] та ін.), судових рішень, статистичних даних, положень нормативно-правових актів.

Мета статті полягає у дослідженні кримінологічної характеристики факторів вчинення самовільного залишення військової частини або місця служби.

Виклад основного матеріалу. Аналіз статистичних даних щодо СЗЧ дозволяє виявити динаміку цього явища, встановити можливі причини його зростання або зниження, а також оцінити ефективність заходів із запобігання таким правопорушенням [14, 44]. Зокрема, у межах даного дослідження проведено аналіз кількісних показників СЗЧ за останні роки, їхнього співвідношення із загальною кількістю військових кримінальних правопорушень (таб. 1).

Узагальнюючи статистичні показники облікованих кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби та СЗЧ зауважимо, що динаміка загальної кількості військових кримінальних правопорушень у 2022 р. у порівнянні із 2021 р. («довоєнним» роком) зросла у 4,5 рази, у 2023 р. в 9,5 разів, а в 2024 р. у 30,9 разів, що свідчить про «вибухові» темпи зростання кількості військових кримінальних правопорушень та вказує на критичне загострення проблеми запобігання і профілактики даної категорії злочинів. Загалом тенденція військових кримінальних правопорушень свідчить про те, що проблема самовільного залишення частин стає дедалі гострішою і становить основну частину військових кримінальних правопорушень, темпи

Таблиця 1

**Кількість кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення
військової служби (військових кримінальних правопорушень)
та кількість СЗЧ у період 2021–2024 рр.**

(за статистичними показниками Офісу генерального прокурора [7])

Рік	К-ть облікованих військових кримінальних правопорушень	К-ть облікованого самовільного залишення військової частини або місця служби
2021	3037	2 028
2022	13 766	6 183
2023	28 666	16 515
2024	93 900	66 240

його зростання перевищують загальні темпи зростання злочинності у військовій сфері. Так, кількість облікованих СЗЧ у 2021 р. склала 66,8% від загальної кількості облікованих військових злочинів, у 2022 р. – 44,9%, у 2023 р. – 57,6% та 70,5% у 2024 р. [13, 134].

Фактори вчинення кримінального правопорушення – це загальний термін всього спектру впливів на злочинність, який включає в себе причини (глибинні соціальні, економічні, психологічні та інші об'єктивні і суб'єктивні явища, які безпосередньо зумовлюють виникнення злочинності, визначають її сутність і закономірність існування) та умови/передумови вчинення кримінальних правопорушень (обставини, які сприяють реалізації злочинних намірів або полегшують їх вчинення, але самі по собі не є першопричинами злочинності) [11, 113].

У кримінологічній науці загальноприйнятою класифікацією різновидами факторів вчинення кримінального правопорушення є:

- 1) соціально-психологічні фактори;
- 2) організаційно-управлінські фактори;
- 3) соціально-економічні фактори;
- 4) нормативно-правові фактори.

Керуючись даною класифікацією факторів вчинення кримінальних правопорушень охарактеризуємо фактори СЗЧ в умовах російсько-української війни та наведемо приклади відповідних кейсів судових справ:

1. Соціально-психологічні фактори вчинення СЗЧ включають індивідуальні особливості військовослужбовців, їхню психологічну стійкість, мотивацію до служби, рівень адаптації до стресових умов війни, а також міжособистісні конфлікти [15, 188]. Як зауважує П.Г. Висоцький «соціально-психологічні фактори самовільного залишення військової частини або місця служби є найважливішими, оскільки саме вони здатні викривити ставлення солдатів та військовослужбовців до військової дисципліни, військового порядку, обов'язків несення військової служби, наданої військової присяги, конституційних обов'язків, пов'язаних із захистом Вітчизни, наказів командирів і начальників тощо» [3, с. 37]. Серед таких факторів можна виділити наступні: посттравматичний стресовий розлад

(ПТСР) (військовослужбовці, які зазнали сильного шоку під час бойових дій, можуть втрачати контроль над поведінкою та ухилятися від виконання обов'язків), психологічне виснаження через тривалі бойові дії (тривале перебування в зоні активних бойових дій без ротації може призвести до емоційного вигорання та втрати мотивації), страх за власне життя (у ситуаціях, коли військовослужбовець бачить великі втрати серед побратимів, може виникнути панічний страх, що спонукає його залишити місце служби), конфлікти у підрозділі (зокрема, неприязні відносини з командирами або колегами можуть підштовхнути до втечі зі служби), низький рівень військової дисципліни, патріотизму, моральних та професійних якостей, поваги до вищого командування ЗСУ, політичні переконання та антигромадські установки, психічна деформація, алкоголізм, наркоманія, вплив інформаційної війни (поширення фейкових новин або ворожої пропаганди, що деморалізує військових, сприяє ухиленню від служби). Наприклад, у вироку Шепетівський міськрайонний суд Хмельницької області у справі 688/448/23/№ 1-кп/688/73/23 визначено, що одним із факторів СЗЧ стали погані відносини із командуванням [8].

2. Організаційно-управлінські фактори пов'язані із недоліками у військовому управлінні, проблемами командування, порушенням військових статутів та невиконанням обов'язків керівництвом [16, 76]. Серед таких факторів можна виділити наступні: недоліки реформування ЗСУ та військової юстиції (зокрема, ліквідація військових суддів та військової прокуратури), бюрократизація військової сфери, прорахунки в кадровій політиці, неадекватне управління підрозділом (командири можуть неефективно організовувати службу, що призводить до хаосу, непорозумінь і втрати дисципліни), недостатній контроль за особовим складом (відсутність ефективного механізму перевірки присутності військових у частинах сприяє їхньому безкарному залишенню місця служби), брак чітких наказів у критичних ситуаціях (якщо командування не забезпечує зрозумілі вказівки під час бою, це може викликати паніку і самовільне покидання позицій), корупція у військових структурах (випадки хабарництва за уникнення бойових завдань або приховування фактів дезертирства, вимагання хабара за надання підлеглим чергової відпустки), відсутність ефективної ротації та відпочинку (тривале перебування військовослужбовців у зоні бойових дій без можливості відпочинку підвищує ймовірність ухилення від служби), недоліки у військово-ідеологічній підготовці та психологічній роботі із військовослужбовцями, неякісний рівень контролю громадських інституцій за діяльністю Збройних Сил України. Наприклад, у вироку Шевченківському районний суд м. Києва у справі № 761/23908/23/№1-кп/761/3217/2023 визначено, що факторами СЗЧ стали обіцянка надати відпустку з боку командування без подальшого її фактичного оформлення та недостатній контроль за особовим складом [9].

3. Соціально-економічні фактори включають матеріальні умови військової служби, забезпеченість особового складу, а також загальний соціально-економічний стан країни [17, 114]. Серед таких факторів можна виділити наступні: низьке грошове забезпечення, особливо в перші місяці повномасштабного вторгнення, коли були проблеми з виплатами (якщо військовослужбовець відчуває,

що держава не виконує свої фінансові зобов'язання, його мотивація до служби знижується), невідповідні умови проживання та забезпечення (брак теплого одягу, харчування, медичного обслуговування на передовій може викликати бажання залишити службу), втрата житла чи наявність інших сімейних проблем через війну (військовослужбовці, які залишили рідних у небезпечних регіонах, можуть самовільно покинути службу, щоб їх урятувати), зовнішній економічний тиск (зростання рівня безробіття та інфляції можуть викликати у військових сумніви щодо стабільності державної підтримки). Наприклад, у вироку Шишацького районного суду Полтавської області у справі № 551/1275/23 визначено, що одним із факторів СЗЧ стало бажання засудженого перевестися до військової частини де він раніше проходив строкову службу з кращими матеріально-технічними умовами [10].

4. Нормативно-правові фактори включають особливості законодавчого регулювання кримінальної відповідальності за СЗЧ, проблеми правозастосування та судової практики. Серед таких факторів можна виділити наступні: недоліки у нормативно-правовому забезпеченні функціонування військової сфери (зокрема, можна відмітити фрагментарність та суперечливість законодавства, недостатню деталізацію окремих положень, низьку адаптивність законодавства до реалій воєнного стану, недостатній рівень захисту військовослужбовців, застарілі нормативні механізми мобілізації, відсутність чіткої законодавчої бази щодо добровольчих формувань), недосконалість кримінально-правових норм (існуюча редакція ст. 407 КК України містить прогалини у визначенні окремих аспектів відповідальності за СЗЧ), пом'якшення покарання або відсутність реального механізму притягнення до відповідальності (в умовах масової мобілізації деякі правопорушники можуть уникати покарання, що демотивує інших військових), відсутність спеціальних процедур реабілітації (військовослужбовці, які повернулися до служби після самовільного залишення, не завжди проходять належні психологічні тренінги чи ресоціалізацію), низький рівень правової обізнаності (частина мобілізованих військових може не розуміти наслідків своїх дій, вважаючи, що самовільне залишення служби не тягне за собою серйозної відповідальності), відсутність чітких механізмів відновлення довіри до особи, яка вчинила СЗЧ (навіть після відбуття покарання за самовільне залишення служби військовослужбовці можуть стигматизуватися у суспільстві та серед військовослужбовців, що ускладнює їхню подальшу службу) [12, 143].

Аналізуючи статистичні дані щодо осіб, які вчинили СЗЧ у 2024 р., у відповідності до даних статистики Офісу Генерального прокурора [7], ми можемо зробити припущення щодо факторів вчинення даного виду кримінального правопорушення окремими категоріями правопорушників (таб. 2). Оскільки суб'єктом СЗЧ є спеціальний суб'єкт (осудний військовослужбовець строкової служби та/або окрім строкової служби закріплений за конкретною військовою частиною чи місцем служби, де він виконує свої службові обов'язки), то у нашій аналітичній таблиці ми зауважимо окремі категорії військовослужбовців:

Таблиця 2

**Розподіл за категоріями військовослужбовців та можливі фактори,
що вплинули на СЗЧ**

Категорія військовослужбовців	Кількість осіб, які вчинили СЗЧ	Можливі причини самовільного залишення частини або місця служби
Офіцерський склад	78	- надмірне психологічне навантаження через керівництво особовим складом; - дефіцит ресурсів для виконання бойових завдань; - втрата віри у вище командування або військові рішення
Сержантський (старшинський) склад	322	- високе навантаження через організацію роботи підрозділів; - відсутність належного відпочинку та ротації; - проблеми з мотивацією
Військова служба за контрактом (загалом)	488	- виснаження через тривале перебування в зоні бойових дій; - незадоволеність умовами контракту (зарплата, соціальні гарантії); - вплив бойового стресу та ПТСР; - відсутність належного командування та підтримки
Військова служба за призовом під час мобілізації	4053	- недостатній рівень підготовки та адаптації до військових умов; - висока напруга та психологічний тиск через бойові дії; - відсутність бойового досвіду
Строкова військова служба	17	- молодий вік та брак військового досвіду; - відсутність стійкої мотивації до служби; - важкі побутові умови та складнощі адаптації
Учасники АТО, ООС, бойових дій, пов'язаних з агресією рф проти України, бойових дій, пов'язаних з агресією рф проти України	581	- виснаження через тривалі бойові дії; - посттравматичний стресовий розлад (ПТСР); - розчарування у військовій політиці або командуванні; - відсутність належної підтримки після ротацій або поранень.

Слід зауважити, що фактори що сприяють СЗЧ, є різноманітними, виходять за межі окремих випадків, відображають системні виклики у військовій, соціальній і правовій сферах в державі та характеризуються такими особливостями:

1) носять комплексний характер, адже, військовослужбовці, які вчиняють СЗЧ, роблять це не тільки через особисті мотиви, а й у зв'язку із сукупністю зовнішніх умов, що впливають на їхню психологічну та фізичну витривалість; проблема має

структурний характер – її не можна подолати, застосовуючи лише правові санкції без вирішення глибших соціальних, економічних та управлінських проблем; окремі фактори є взаємопов'язаними, наприклад, недостатня матеріальна підтримка може призводити до психологічного виснаження, а неефективне управління – до втрати довіри до командування;

2) відмічаються глобальністю масштабу та наслідками для обороноздатності держави, оскільки СЗЧ підриває стабільність військових підрозділів та зменшує їхню здатність виконувати бойові завдання; масові випадки дезертирства послаблюють фронт, що критично небезпечно в умовах збройної агресії РФ; у випадку значного зростання кількості випадків СЗЧ Україна стикається із кризою мобілізаційної системи та необхідністю посилювати примусові заходи, що, у свою чергу, може викликати ще більшу деморалізацію військових;

3) впливають на правову та соціальну стабільність, оскільки збільшення випадків СЗЧ, ускладнює підтримку дисципліни у військах та авторитет командування; якщо фактори, що сприяють СЗЧ, залишатимуться невирішеними, то збільшиться кількість злочинів у військових частинах, включно з груповими порушеннями дисципліни, відмова виконувати накази та випадками насильства; масові випадки СЗЧ можуть створювати негативний інформаційний фон – ворог використовує такі випадки у своїй пропаганді для дискредитації української армії; соціальне напруження зростає, коли військовослужбовці, які самовільно залишили частину, стикаються з правовими переслідуваннями, але не отримують належної допомоги у подоланні першопричин своєї демотивації та ін [18, 16].

Отже, подолання факторів, що сприяють СЗЧ, є стратегічним завданням не лише для військового командування, а й для держави загалом. Для цього необхідно діяти комплексно – зміцнювати психологічну підтримку, покращувати умови служби, вдосконалювати військове управління та підвищувати соціальні гарантії для військових, оскільки, тільки поєднання соціально-психологічних, організаційних, економічних та правових заходів дозволить мінімізувати ризики СЗЧ та зміцнити обороноздатність України.

Висновки. Аналізуючи статистичні дані щодо самовільного залишення військової частини або місця служби (СЗЧ), можна зробити низку важливих висновків щодо тенденцій, причин та можливих шляхів запобігання цьому явищу. Зокрема, кількість випадків СЗЧ у період 2021-2024 рр. демонструє стійке зростання, що корелює із загальним збільшенням військових кримінальних правопорушень, особливо значний стрибок спостерігається у 2024 році, коли кількість облікованих випадків СЗЧ досягла 66 240, що складає 70,5% від загальної кількості військових злочинів. Такі показники свідчать про критичне загострення проблеми військової дисципліни та необхідність розробки ефективних механізмів профілактики військових кримінальних правопорушень, в т.ч. СЗЧ.

Основними факторами вчинення СЗЧ є соціально-психологічні, організаційно-управлінські, соціально-економічні та нормативно-правові аспекти. Серед соціально-психологічних факторів слід виокремити посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), психологічне виснаження, страх за власне життя, конфлікти в підрозділах та вплив інформаційної війни. Організаційно-управлінські фактори вчи-

нення СЗЧ включають недоліки у військовому керівництві, неефективну кадрову політику, відсутність належного контролю за особовим складом, бюрократизацію військової сфери та корупційні прояви. Соціально-економічні чинники суттєво впливають на рівень військової дисципліни, зокрема, незадовільні умови проживання, недостатнє матеріальне забезпечення, фінансові труднощі та сімейні проблеми. Нормативно-правові фактори відіграють важливу роль у зростанні рівня СЗЧ, зокрема, проблеми у правозастосуванні, недостатня деталізація законодавчих норм, слабкі механізми покарання та реабілітації осіб, що вчинили СЗЧ, можуть сприяти зростанню даного явища.

Загалом, проблема самовільного залишення військової частини або місця служби є комплексною та вимагає системного підходу до її вирішення, включаючи правові, управлінські, соціально-економічні та психологічні заходи, оскільки тільки інтегрований підхід дозволить мінімізувати кількість таких правопорушень та забезпечити належний рівень військової дисципліни у Збройних Силах України. Для подолання СЗЧ необхідно вживати комплексні заходи для покращення психологічної підготовки військовослужбовців, створення ефективних програм підтримки для осіб, що зазнали бойового стресу; удосконалення кадрової політики та управлінських підходів у ЗСУ, підвищення контролю за особовим складом; поліпшення матеріального забезпечення військовослужбовців, створення належних умов для проходження служби; реформування нормативно-правової бази, усунення прогалин у законодавстві щодо військових злочинів, в т.ч. і за вчинення СЗЧ; посилення заходів щодо інформаційної безпеки та протидії ворожій пропаганді.

Література

1. Кримінальний кодекс України 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2875> (дата звернення: 11.12.2024)
2. Борець Т.О. Фактори, що впливають на формування криміногенної ситуації. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 3-4, 2016. С. 14–16.
3. Висоцький П.Г. Кримінологічна характеристика факторів вчинення військовослужбовцем самовільного залишення військової частини або місця служби. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 4(39), 2021. С. 37–40. http://www.pjv.nuoua.od.ua/v4_2021/9.pdf (дата звернення: 19.11.2024)
4. Дмитренко Н.А. Особливості прояву злочинності серед військовослужбовців. *Юридичний бюлетень*. Випуск 23. 2021. С. 206–210. <http://lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2021/23/26.pdf> (дата звернення: 19.11.2024)
5. Женжеруха О.Ж. Поняття причин та умов злочинності. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. *Юридичні науки*, (1(17), 279–281. вилучено із <https://journals.maup.com.ua/index.php/law/article/view/3920> (дата звернення: 13.11.2024)
6. Сікач К.Ю. Фактори формування і поширення злочинності: теоретичний аспект. *Економічна та соціальна географія*. Вип. 65. 2021. С. 80–88. <https://bulletin-esgeograph.org.ua/images/docs/Volume-65/11%20Sikach.pdf> (дата звернення: 09.11.2024)
7. Статистика. Офіс генерального прокурора. <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika> (дата звернення: 17.11.2024)
8. Вирок Шепетівський міськрайонний суд Хмельницької області, 23.06.2023 р., справа 688/448/23/ № 1-кп/688/73/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111759740> (дата звернення: 09.12.2024)
9. Вирок Шевченківського районного суду м. Києва, 06.09.2023 р, справа № 761/23908/23/. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113298770> (дата звернення: 11.11.2024)

10. Вирок Шишацького районного суду Полтавської області, 01.02.2024 р, справа № 551/1275/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116701986> (дата звернення: 19.11.2024)
11. Дмитренко Н.А., Шкута О.О. Злочинність у Збройних Силах України: кримінологічна характеристика та запобігання: монографія. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 186 с. <https://dspace.oduvs.edu.ua/bitstreams/db467388-632a-4f75-9874-753c9a465f31/download>
12. Дезертирство в Україні: кримінально-правовий та кримінологічний аспект : монографія / А.О. Кавунська, М.В. Корнієнко, О. О. Шкута. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 212 с. <https://dspace.oduvs.edu.ua/bitstreams/709dee25-1201-4e68-ab35-9a1a07514d1e/download>
13. Свинаренко Ю.П. Шкута О.О. Нормативно-правове регулювання взаємодії оперативних підрозділів з органами дізнання та досудового слідства. Правові новели № 22. Т. 3/2024. С. 131–136. http://legalnovels.in.ua/journal/22-3_2024/23.pdf
14. Свинаренко Ю.П. Шкута О.О. Особливості взаємодії оперативних підрозділів з органами дізнання та досудового слідства. *Держава та регіони*. Серія: Право, 2024 р., № 1 (83) том 2. С. 42–46. http://law.stateandregions.zp.ua/archive/1-2_2024/9.pdf
15. Oleh Shkuta, Maksym Korniienko, Mykola Yankovyi (2022) Foreign experience of preventing military and economic crimes. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 8 № 4. Riga, Latvia : Baltija Publishing, (2022). P. 185–190. <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1937/1946>
16. Shkuta O.O. Crimes in the Military Sphere: Reasons and Conditions *European Reforms Bulletin* №2, 2020. с. 74–77. <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/1845/1/74-77.pdf>
17. Shkuta, O., Leheza, Y., Telelym, I., Anosienkov, A., & Yaroshak, O. (2024). National Security in the Conditions of the Russia-Ukraine War: Legal Regulation and Islamic Law Perspectives. *Al-Ahkam*, 34(1), 99–120. <https://doi.org/10.21580/ahkam.2024.34.1.20413>
18. Shkuta, Oleh, Tarasenko, Oleksandr, Shvets, Dmytro. Legal Regulation of Access to Justice in Cases Related to the Protection of the Rights of Military Officers and Conscript During the Conditions of Martial State in Ukraine. *Law of Justice Journal*. 38 (2). 2024. 6–21. DOI: 10.5335/rjd.v38i2.15920

Анотація

Боровик А. В. Кримінологічна характеристика факторів вчинення самовільного залишення військової частини або місця служби. – Стаття.

У статті здійснено дослідження кримінологічної характеристики факторів вчинення самовільного залишення військової частини або місця служби. Зауважено, що аналіз статистичних даних щодо СЗЧ дозволяє зробити низку важливих висновків щодо тенденцій, причин та можливих шляхів запобігання цьому явищу, зокрема, показники СЗЧ 2022–2024 рр. свідчать про критичне загострення проблеми військової дисципліни та необхідність розробки ефективних механізмів профілактики військових кримінальних правопорушень, в т.ч. СЗЧ. Підкреслено, що основними факторами вчинення СЗЧ є соціально-психологічні, організаційно-управлінські, соціально-економічні та нормативно-правові аспекти. Визначено, що фактори, які сприяють СЗЧ, є різноманітними, виходять за межі окремих випадків, відображають системні виклики у військовій, соціальній і правовій сферах в державі мають комплексний характер, відмічається глобальністю масштабів вчинення та наслідками для обороноздатності держави. Узагальнено, що проблема СЗЧ є комплексною та вимагає системного підходу до її вирішення, включаючи правові, управлінські, соціально-економічні та психологічні заходи, оскільки тільки інтегрований підхід дозволить мінімізувати кількість таких правопорушень та забезпечити належний рівень військової дисципліни у Збройних Силах України. Зауважено, що для подолання СЗЧ необхідно вживати комплексні заходи для покращення психологічної підготовки військовослужбовців, створити ефективні програм підтримки для осіб, що зазнали бойового стресу, удосконалювати кадрову політику та управлінські підходи у ЗСУ, підвищити контроль за особовим складом, поліпшити матеріальне забезпечення військовослужбовців, створити належні умови для проходження служби, реформувати нормативно-правову базу, з метою усунення прогалин у законодавстві щодо військових злочинів, посилити заходи щодо інформаційної безпеки та протидії ворожій пропаганді.

Ключові слова: самовільне залишення військової частини або місця служби, військові злочини, злочинність в армії, військова злочинність, злочинність в умовах воєнного стану, злочинність у військовій сфері, запобігання злочинності.

Summary

Borovyk A. V. Criminal characteristics of the factors of authorized leaving of a military unit or place of service. – Article.

The article studies the criminological characteristics of the factors of committing unauthorized leaving of a military unit or place of service. It is noted that the analysis of statistical data on desertion allows us to draw a number of important conclusions regarding trends, causes and possible ways to prevent this phenomenon, in particular, the indicators of desertion for 2022–2024 indicate a critical aggravation of the problem of military discipline and the need to develop effective mechanisms for the prevention of military criminal offenses, including desertion. It is emphasized that the main factors of desertion are socio-psychological, organizational-managerial, socio-economic and regulatory aspects. It was determined that the factors contributing to the SZCH are diverse, go beyond individual cases, reflect systemic challenges in the military, social and legal spheres in the state, are complex in nature, are marked by the global scale of the commission and the consequences for the defense capability of the state. It was generalized that the problem of SZCH is complex and requires a systemic approach to its solution, including legal, managerial, socio-economic and psychological measures, since only an integrated approach will minimize the number of such offenses and ensure the proper level of military discipline in the Armed Forces of Ukraine. It was noted that to overcome the SZCH, it is necessary to take comprehensive measures to improve the psychological training of military personnel, create effective support programs for persons who have experienced combat stress, improve personnel policy and management approaches in the Armed Forces of Ukraine, increase control over personnel, improve the material support of military personnel, create appropriate conditions for service, reform the regulatory and legal framework in order to eliminate gaps in the legislation on war crimes, strengthen measures for information security and countering enemy propaganda.

Key words: State Bureau of Investigation, war crimes, crime in the army, military crime, crime under martial law, crime in the military sphere, crime prevention.